

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Ontwerp van besluit houdende de voorlopige vaststelling van het ontwerp van gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Onderstation op de hoogspanningslijn tussen Massenhoven en Van Eyck' in Balen, Lommel en Pelt

Samenvatting

Ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering houdende de voorlopige vaststelling van het ontwerp-GRUP 'Onderstation op de hoogspanningslijn tussen Massenhoven en Van Eyck'. Het plan is gelegen op het grondgebied van Balen, Lommel en Pelt.

Om de inplanting van een nieuw onderstation op de bestaande hoogspanningslijn tussen Massenhoven en Van Eyck mogelijk te maken, is een bestemmingswijziging en de opmaak van een GRUP vereist. In een onderstation wordt de stroom afgetakt van de 380kV-lijn en omgezet naar 150 kV. In het ontwerp-GRUP is geopteerd voor de inplanting ten westen van het kanaal naar Beverlo in de gemeente Balen. Vanuit het nieuwe onderstation wordt een ondergrondse kabelverbinding voorzien naar het bedrijventerrein Kristalpark in Lommel. Op het Kristalpark is ook een bijkomend station voorzien. De kabelverbinding en het station in Lommel vereisen geen bestemmingswijziging en maken geen deel uit van het GRUP.

In de energietransitie speelt elektriciteit nu een grotere rol in het totale energiesysteem omdat deze hernieuwbaar kan opgewekt worden. Twee wijzigingen dringen zich op, enerzijds een fundamentele transformatie van het huidige productiepark en anderzijds de verdere uitbouw van het Belgische elektriciteitsnet op hoge spanning. Dat is nodig om de toename van internationale stromen en grotere hoeveelheden hernieuwbare energie te transporteren.

Ook het hoogspanningsnet in de regio Noord-Limburg staat voor grote uitdagingen door de snelle industriële groei in de ruime regio en de injectie van hernieuwbare energie. Momenteel bestaat er geen aftakking op de "snelweg" voor elektriciteit (het 380 kV netwerk) met een betere bevoorradingszekerheid via het binnen- en buitenland. Om hieraan tegemoet te komen plant Elia drie ingrepen in de regio Noord-Limburg:

- Een aftakpunt en onderstation op de bestaande hoogspanningslijn (380 kV) tussen Massenhoven en Van Eyck.
- Een nieuw onderstation in Lommel (Dorperheide - Kristalpark).
- Een ondergrondse 150 kV kabelverbindingen tussen beide stations.

Om de ruimte-inname te beperken wordt tegelijk een even grote oppervlakte harde bestemmingen die niet meer voldoen aan de huidige beleidsvisie geschrapt en omgezet naar een agrarische bestemming. Het gaat om twee locaties, in Lommel en Pelt.

Na de voorlopige vaststelling door de Vlaamse Regering wordt een openbaar onderzoek georganiseerd over het ontwerp-GRUP.

1. SITUERING

A. BELEIDSVELD/BELEIDSDOELSTELLING

Het voorzien van een onderstation op de hoogspanningslijn Massenhoven – Van Eyck is een onderdeel van een ruimer project voor de regio Noord-Limburg. Dat project is opgenomen in het Federaal ontwikkelingsplan van het transmissienet voor elektriciteit (FOD 2020 2030). In het FOD wordt het project Noord-Limburg als volgt omschreven: “Recente studies van het net in de provincie Limburg en het noorden van de provincie Antwerpen (Kempen) hebben aangetoond dat, om op langere termijn de voedingszekerheid van de regio noord-Limburg te verzekeren, het oprichten van een nieuwe 380 kV onderstation met bijkomende 380/150 kV transformator, evenals het oprichten van een nieuw 150 kV onderstation noodzakelijk is. Het nieuwe 380 kV onderstation zal dan gevoed worden door een aftakking op een van de 380 kV lijnen tussen Meerhout en Van Eyck (Maaseik).”

Het planningsproces voor het GRUP ‘Onderstation op de hoogspanningslijn tussen Massenhoven en Van Eyck’ vertrekt vanuit de doelstelling om ter uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen een duurzame oplossing te bieden voor de realisatie van een aantal noodzakelijke ontwikkelingen van het hoogspanningsnet in functie van de energietransitie. Daarbij wordt optimaal rekening gehouden met het bestaande juridische en beleidsmatige kader en met de omgeving.

In het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) wordt aangegeven dat voor elektriciteitsleidingen een hoofdnets van 150 kV-leidingen en meer wordt geselecteerd op Vlaams niveau. Die worden in gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen vastgelegd.

Het onderstation op de hoogspanningslijn Massenhoven-Van Eyck zal deel uitmaken van het Belgisch primair transportnetwerk (380kV) en wordt dus beschouwd als onderdeel van een hoofdtransportleiding. Het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan verschaft een vergunningsbasis voor de oprichting van een nieuw onderstation of hoogspanningsstation.

De bestemmingswijziging wordt planologisch gecompenseerd door overbodig aanbod van harde bestemmingen te schrappen.

B. VORIGE BESLISSINGEN EN ADVIEZEN

De Vlaamse Regering keurde op 28 februari 2025 de startnota voor het GRUP ‘Onderstation op de hoogspanningslijn tussen Massenhoven en Van Eyck’ goed (VR 2025 2802 DOC.0107/1).

De Vlaamse Regering keurde op 6 maart 2026 de procesnota 1 voor het GRUP ‘Onderstation op de hoogspanningslijn tussen Massenhoven en Van Eyck’ goed (VR 2026 0603 DOC.0205/1).

2. INHOUD

A. PROCEDURE GEÏNTEGREERD PLANNINGSPROCES

Op 28 februari 2025 werd de startnota van het GRUP ‘Onderstation op de hoogspanningslijn tussen Massenhoven en Van Eyck’ goedgekeurd door de Vlaamse Regering:

Deze startnota is opgemaakt door het planteam, dat bestaat uit vertegenwoordigers van het Departement Omgeving, inclusief het Vlaams expertisecentrum m.e.r., de gemeenten Balen, Lommel, Hechtel-Eksel en Pelt en de MER-coördinator. Vanaf de fase van het voorontwerp-GRUP heeft het plan geen betrekking meer op het grondgebied van Hechtel-Eksel en neemt de gemeente niet meer deel

aan het planteam. Elia heeft, in toepassing van het DABM, de plan-MER plicht overgenomen en Antea aangesteld voor de opmaak van het plan-MER.

De publieke consultatie over de startnota liep van 25 maart tot en met 23 mei 2025. Er werd een publiek participatiemoment georganiseerd in de vier betrokken gemeenten: op 5 mei 2025 in Hechtel-Eksel, op 7 mei 2025 in Pelt, op 12 mei 2025 in Lommel en op 13 mei 2025 in Balen.

Er werden 26 inspraakreacties ontvangen, waarvan adviezen van de Mina-raad, de gemeenten Pelt, Balen, Hechtel-Eksel, Lommel, de provincie Limburg, de provincie Antwerpen, het Agentschap Onroerend Erfgoed, het DG Luchtvaart, de VMM afdeling Water, het Agentschap Wegen en Verkeer Limburg, het Departement Zorg en het Agentschap voor Natuur en Bos. Het advies van de Vlaamse Strategische Adviesraad voor Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed en het Agentschap Landbouw en Zeevisserij over de startnota voor het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Onderstation op de hoogspanningslijn tussen Massenhoven en Van Eyck' werd ontvangen na het afsluiten van de participatieperiode op 23 mei 2025.

De procesnota 1 werd door de Vlaamse Regering goedgekeurd op 6 maart 2026.

De inspraakreacties over de startnota werden door het planteam verwerkt in de scopingnota. De scopingnota voor het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Onderstation op de hoogspanningslijn tussen Massenhoven en Van Eyck' werd op 7 april 2026 gepubliceerd op de website van het Vlaamse Departement Omgeving. In bijlage bij de scopingnota is puntsgewijs een overzicht gegeven van de inspraakreacties en is puntsgewijs voor de inspraakreacties aangegeven welke verwerking er werd aan gegeven in de scopingnota/procesnota.

Op basis van de inspraak over de startnota werden de locaties 3 en 4 niet langer beschouwd als redelijke alternatieven voor de inplanting van een hoogspanningsstation.

De plenaire vergadering over het voorontwerp gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Onderstation op de hoogspanningslijn tussen Massenhoven en Van Eyck' vond plaats op 30 april 2026. In het verslag van de plenaire vergadering zijn ook de adviezen van Balen, Lommel, Pelt, de provincie Limburg, de Vlaamse Milieumaatschappij - water, het Agentschap voor Natuur en Bos, het Agentschap voor Landbouw en Zeevisserij, het Agentschap Wegen en Verkeer en De Vlaamse Waterweg opgenomen.

In het voorontwerp-GRUP werd geopteerd voor locatie 1 voor de inplanting van het hoogspanningsstation. Die keuze werd onderschreven door de plenaire vergadering. Op de plenaire vergadering werd, voor de planologische compensatie, de voorkeur uitgesproken voor de locaties Kikkerstraat in Lommel en Appelboomstraat in Pelt. De locatie Kattenrijt in Lommel wordt daarom niet meer opgenomen in het ontwerp-GRUP.

Het Vlaams Expertisecentrum m.e.r. (VECM) werd op 10 juni 2026 gevraagd om de kwaliteit van het ontwerp-plan-MER te beoordelen. VECM verleende geen advies. Dergelijk advies is ook geen vormvereiste. De scopingnota werd niet meer gewijzigd na de plenaire vergadering en is nu bij het ontwerp-GRUP gevoegd.

Nu wordt het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan als ontwerp voorgelegd aan de Vlaamse Regering om voorlopig te worden vastgesteld. Na de voorlopige vaststelling wordt het ontwerp-GRUP onderworpen aan een openbaar onderzoek.

B. INHOUD VAN HET VOORSTEL

B.1. Inhoud ontwerp gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan: aanduiding onderstation

De doelstelling van het ruimtelijk uitvoeringsplan is om de vereiste planologische vergunningsbasis te creëren voor de realisatie van een aantal noodzakelijke ontwikkelingen van het hoogspanningsnet in Noord-Limburg. Door de snelle industriële groei in de ruime regio en de injectie van hernieuwbare

energie zijn ingrepen nodig in functie van de energietransitie. Daarbij wordt optimaal rekening gehouden met het bestaande juridische en beleidsmatige kader en de omgeving.

Momenteel bestaat er geen aftakking op de “snelweg” voor elektriciteit (het 380 kV netwerk) met een betere bevoorradingszekerheid via het binnen- en buitenland. Om hieraan tegemoet te komen worden in de regio Noord-Limburg 3 ingrepen gepland:

- Het realiseren van een aftakpunt (= onderstation) op de bestaande hoogspanningslijn (380 kV) tussen Massenhoven en Van Eyck.
- Het bouwen van een nieuw onderstation in Lommel (Dorperheide - Kristalpark).
- Het aanleggen van de ondergrondse 150kV kabelverbindingen tussen beide stations.

Het nieuwe hoogspanningsstation Lommel Dorperheide wordt voorzien binnen een industriële bestemming in het RUP “Kristalpark”. Het realiseren van het hoogspanningsstation is vergunbaar binnen de geldende bestemming (al dan niet) o.b.v. de afwijkingmogelijkheden zoals voorzien in de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening. Een bestemmingswijziging is voor dit planonderdeel dus niet vereist.

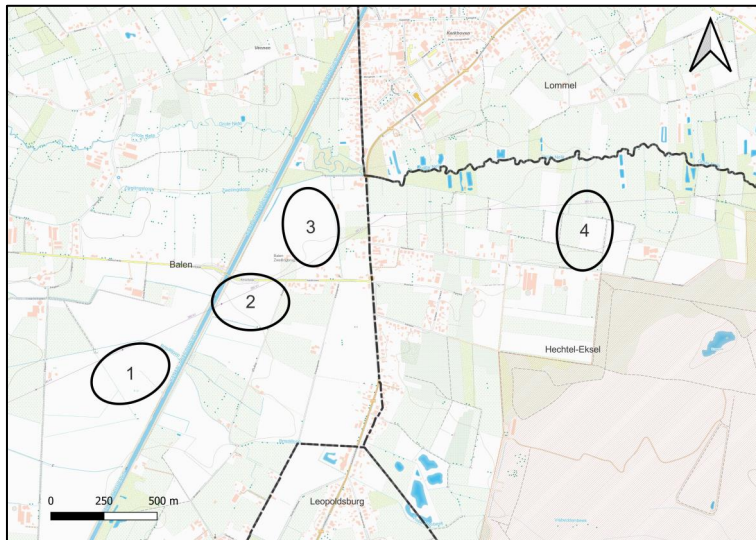
Tussen het nieuwe onderstation in de omgeving van Schoorheide/Kerkhovensesteenweg en het nieuwe hoogspanningsstation Lommel Dorperheide dienen nieuwe ondergrondse 150 kV kabelverbindingen gerealiseerd te worden. Gezien het tracé van de 150 kV kabels in openbaar domein lopen, is een omgevingsvergunning mogelijk, hiervoor is geen bestemmingswijziging vereist.

Het GRUP wordt dus in eerste instantie opgemaakt om het bouwen van een onderstation op de hoogspanningslijn tussen Massenhoven en Van Eyck mogelijk te maken. Het onderstation vormt een onderdeel van het totaalproject in Noord-Limburg. De bedoeling is een dubbele aftakking (IN/OUT) te voorzien vanaf de bestaande 380 kV lijnen tussen Massenhoven en Van Eyck. Het nieuwe onderstation situeert zich bijgevolg bij voorkeur in de directe omgeving van de bestaande 380 kV verbinding, om nieuwe lijnen en bijhorende nieuwe overspanningen op 380 kV te vermijden. De nieuwe aftakkingen op het 380kV net zullen extra injectiecapaciteit aanbieden voor het lokale 150kV net. Bijgevolg is een nieuwe transformatie naar 150kV noodzakelijk.

Voor de inplanting van het onderstation gelden volgende vereisten vanuit het functioneren van het hoogspanningsnet:

- Onder of langs de bestaande 380kV lijn, zodat deze gemakkelijk ingelust kan worden.
- Nieuwe overspanningen zoveel mogelijk vermijden.
- De locatie moet vrij zijn van bewoning.
- Weinig bewoning in omgeving van locatie, realisatie van een bufferzone moet mogelijk zijn.
- De locatie moet voldoende groot zijn en bij voorkeur een regelmatige vorm hebben, bijvoorbeeld 250m x 250m.
- Bereikbaarheid voor zwaar materiaal (vb. aanvoer transformator 380/150).

Rekening houdend met deze vereisten werden in de fase van de startnota vier mogelijke locaties onderzocht. In de procesnota werd dit beperkt tot de locaties 1 en 2, respectievelijk ten westen en ten oosten van het kanaal naar Beverlo. De locatie 3 had in vergelijking een grotere impact door de nabijheid van woningen en locatie 4 is gelegen nabij de kwetsbare vallei van de Nete. De locaties 1 en 2 werden verder onderzocht in het plan-MER. Dat onderzoek is weinig onderscheidend voor beide locaties. Gezien de plangeïntegreerde maatregelen en de veiligheidsmaatregelen die Elia standaard voorziet zijn er geen milderende maatregelen. Locatie 1 heeft door de grotere afstand tot woningen de minste impact op de omgeving en werd in het voorontwerp opgenomen als meest geschikte locatie. Die keuze werd op de plenaire vergadering onderschreven.

De aftakking vereist de bouw van twee nieuwe masten binnen de perimeter van het station. De locatie wordt ontsloten naar Schoorheide door het voorzien van een dienstweg naar Schoorheide. Zo mogelijk zullen de kabels die vanuit het station vertrekken onder deze dienstweg worden voorzien.

De locatie wordt doorsneden door een bestaande hoge druk aardgasleiding van Fluxys. Die leiding is aangeduid als leidingstraat. In het GRUP wordt deze leidingstraat beperkt omgelegd ten noorden van het te bouwen station. Dit maakt het mogelijk de aardgasleiding over een beperkte afstand te verplaatsen. Over de verplaatsing zijn afspraken gemaakt tussen Elia en Fluxys.

B2. Planologische compensatie

Op 17 mei 2024 bekrachtigde de Vlaamse Regering het Verzameldecreet Omgeving. De regelgeving voorziet in een planologische compensatieregeling: *“Als een ruimtelijk uitvoeringsplan een wijziging doorvoert van een zachte bestemming of nabestemming naar een harde bestemming of nabestemming, gaat die bestemmingswijziging gepaard met een gelijktijdige en in oppervlakte minstens gelijke wijziging van harde bestemmingen naar zachte bestemmingen.”*

De bestemmingswijziging voor het onderstation is een wijziging van een zachte naar een harde bestemming. In toepassing van deze bepaling werden de mogelijkheden voor een even grote bestemmingswijziging van een harde naar een zachte bestemming onderzocht in de ruime omgeving van het voorziene station.

In de startnota werden drie gebieden geselecteerd die verder beoordeeld werden en geëvalueerd in de milieubeoordeling. Op basis van de inhoudelijke beoordeling en de bespreking op de plenaire vergadering worden het gebied voor gemeenschapsvoorzieningen ‘Kikkerstraat’ in Lommel en het woonuitbreidingsgebied ‘Appelboomstraat’ in Pelt als meest geschikte locaties beschouwd. Beide gebieden zijn in landbouwgebruik en versterken de landbouwstructuur. In de locatie Appelboomstraat is een landbouwbedrijf aanwezig. In beide gevallen is de realisatie van de bestemming beleidsmatig niet meer aangewezen.

Door het opnemen van deze twee gebieden in het ontwerp-GRUP met een bestemming Agrarisch gebied en bouwvrij agrarisch gebied wordt tegemoetgekomen aan de verplichting tot compensatie voor de RUP's van de Vlaamse Regering. De oppervlakte van beide gebieden samen is ongeveer 6 ha.

De gemeente Pelt en de provincie Limburg hebben in hun adviezen over het voorontwerp vragen gesteld bij de gebieden voor planologische compensatie. De gemeente Pelt is van oordeel dat de compensatie in het GRUP voor het onderstation enkel in rekening kan worden gebracht voor het voorliggende GRUP en niet voor andere processen. Vermits de oppervlakte van het onderstation en de planologische compensatie even groot zijn is aan die voorwaarde voldaan. De provincie Limburg wijst er op dat het onderstation gelegen is op het grondgebied van Balen, in de provincie Antwerpen en dat de planologische compensatie gelegen is op het grondgebied van Lommel en Pelt, in de provincie Limburg. De provincie pleit er voor om de compensatie te voorzien "binnen" de provincie. De motivering van de keuze van gebieden die ingezet worden om te voldoen aan de vereisten voor de planologische compensatie is opgenomen in de toelichtingsnota van het ontwerp-GRUP. Er is een grondige afweging van de gebieden op het Vlaamse niveau gebeurd, waardoor in het ontwerp de gebieden zijn opgenomen die het best beantwoorden aan de doelstelling om de agrarische structuur zo veel als mogelijk te versterken.

3. BESTUURLIJKE IMPACT

A. BUDGETTAIRE IMPACT VOOR DE VLAAMSE OVERHEID

Het voorstel van beslissing heeft geen directe budgettaire impact voor de Vlaamse overheid.

Overeenkomstig artikel 43, §3, 3° en artikel 31, §2, 1° van het besluit van de Vlaamse regering 'Vlaamse Codex Overheidsfinanciën' van 17 mei 2019 zijn het advies van de Inspectie van Financiën en het akkoord van de Vlaamse minister van Begroting niet vereist

B. IMPACT OP HET PERSONEEL VAN DE VLAAMSE OVERHEID

Het voorstel van beslissing heeft geen directe weerslag op het personeelskader en de personeelsbudgetten van de Vlaamse overheid.

C. IMPACT OP DE LOKALE EN PROVINCIALE BESTUREN

Het voorstel van beslissing heeft geen weerslag op de lokale besturen.

4. VERDER TRAJECT

Het ontwerp-GRUP wordt onderworpen aan een openbaar onderzoek met onder meer een ter inzagelegging in Balen, Lommel en Pelt. Bij deze gemeenten en de provincies Antwerpen en Limburg wordt advies ingewonnen.

Na het einde van het openbaar onderzoek beschikt de Vlaamse regering over 180 dagen voor de verwerking van de bezwaren, opmerkingen en adviezen en de definitieve vaststelling. Na de principiële goedkeuring van het plan wordt het advies van de Raad van State ingewonnen. Daarna volgt de definitieve goedkeuring door de Vlaamse Regering.

5. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

1. haar goedkeuring te hechten aan het bijgaand ontwerp van besluit houdende voorlopige vaststelling van het ontwerp van gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Onderstation op de hoogspanningslijn tussen Massenhoven en Van Eyck' en aan de volgende bijhorende bijlagen:
 - Bijlage I, het verordenend grafisch plan
 - Bijlage II, de verordenende stedenbouwkundige voorschriften
 - Bijlage IIIa, de toelichtingsnota - tekst
 - Bijlage IIIb, de toelichtingsnota - kaarten
 - Bijlage IV, het register met de percelen waarop een bestemmingswijziging wordt doorgevoerd die aanleiding kan geven tot een planschadevergoeding, een planbatenheffing of een compensatie
 - Bijlage V, het ontwerp plan-milieueffectrapport en de scopingnota
2. de Vlaamse minister, bevoegd voor Omgeving, te gelasten het ontwerp van gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Onderstation op de hoogspanningslijn tussen Massenhoven en Van Eyck' te onderwerpen aan een openbaar onderzoek.

De Vlaamse minister van Omgeving en Landbouw,

Jo BROUNS